

Schrijfdossier of schrijfportfolio?

1 juli 2011

Auteur: Geppie Bootsma

Volume: 40

Nummer: 5

Pagina's: 243-250

Documenten

- [vonk_jrg40_066.pdf](#)

243 schrijfdossier of schrijfportfolio geppie bootsma sinds enkele jaren kennen we in nederland bij het schoolvak nederlands het verschijnsel schrijfdossier de gedachte achter het schrijfdossier is dat op die manier het leerproces in beeld gebracht kan worden en dat een leerling niet alleen producten schrijft om uiteindelijk beoordeeld te worden op een incidentele prestatie bij het examen bijvoorbeeld de invoering van dit schrijfdossier heeft bij veel leerkrachten de vraag opgeroepen hoe zorg ik ervoor dat het schrijfdossier ook inderdaad een weergave van de ontwikkeling van de schrijfvaardigheid van de leerling laat zien tijdens hun schoolcarrière schrijven leerlingen allerlei verschillende teksten maar is er nauwelijks sprake van transfer van wat er geleerd uitspraken wordt bij nederlands naar wat er geschreven wordt van leerlingen bij andere vakken daarbij komt dat veel leerlingen het werken aan schrijfoopdrachten bij nederlands saai vinden en dat ze bovendien vaak een eigen manier zo klaar is de tekst van werken hanteren die door schoolboekauteurs en nu nog even een leerkrachten niet zo bedoeld is bouwplanetje erbij in dit artikel beschrijf ik kort twee verschijningsvormen van het schrijfdossier om duidelijk te maken wat de verschillen zijn noem ik de ene vorm het schrijfdossier je moet je precies aan de de andere vorm het schrijfportfolio regels van het betoog houden maar je kunt ook wel een goed betoog schrijven zonder al wat is het die regels zowel in een schrijfdossier als in een schrijfportfolio verzamelt de leerling zijn schrijfproducten doel van zowel het dossier als het portfolio is dat de leerling zicht krijgt bij nederlands vind ik dat op zijn eigen leerproces in de praktijk is het schrijfdos het onderwerp vaak heel saai sier vaak een verzamelmap van allerlei producten waar is kant en klaarmaaltijden bij de leerling van product naar product werkt commentaar bij voetbalwed bij het schrijfportfolio volgt na de fase van het verza strijden wildplassen melen de fase van de ordening en de selectie door de juli 2011 nummer 5 40e jaargang 244 leerling hij selecteert die teksten waarmee de leerling zich ontwikkelt tot een zelfstan hij kan bewijzen dat hij voortgang heeft dige schrijver die zich bewust is van de aan gemaakt in zijn ontwikkeling het schrijf pak die bij hem past portfolio wordt zo meer het eigendom van de leerling doordat hij gedwongen wordt na te denken over wat hij in zijn portfolio stopt de inhoud de leerling legt in de leerling legt in het het dossier kent een verplichte inhoud die het portfolio zijn portfolio zijn leerproces door de leerkracht is

voorgeschreven leerproces vast vast de leerling brengt meestal zijn dit opdracht- en uit het school zichzelf in beeld stelt in boek waarvan de leerkracht heeft bepaald overleg met de leerkracht dat dat goede opdrachten zijn om in het of zelfstandig leer doelen schrijfdossier te doen in het portfolio is vast en verzamelt bewij naast de verplichte onderdelen ook ruimte zen waarmee hij aangeeft welke doelen hij voor eigen inbreng van de leerling in een heeft bereikt enkele voorbeelden van leer schrijfportfolio zit in ieder geval een schrijf doelen kunnen zijn een aandacht-trekkende autobiografie waarmee de leerling zijn inleiding schrijven een tekst schrijven met beginsituatie in beeld brengt en zijn er een logische opbouw een tekst schrijven balansverslagen waarmee de leerling reflec zonder spelfouten een goede alinea inde teert op zijn ontwikkeling als schrijver ling maken het doel van het portfolio is dat schrijfautobiografie de opdracht schrijf een schrijfautobiografie begin bij de eerste jaren van de basisschool en werk zo naar deze tijd toe je kunt gebruik maken van de onderstaande punten en vragen noem soorten stukken die je in de loop der tijd hebt geschreven geef voorbeelden van de onderwerpen waarover je schreef beschrijf de technieken die je leerde hoeveel plezier had heb je in schrijven welke resultaten boek je doorgaans ben je iemand die eerst een schrijfplan maakt of meteen aan het werk gaat werk je met de pen of met de tekstverwerker laat je mensen jouw stukjes lezen heb je wel eens stukjes in krantjes e d gepubliceerd hoe waren de reacties 40e jaargang nummer 5 juli 2011 245 schrijfautobiografie een voorbeeld het was niet zo dat ik in de lage klassen van de lagere school zelf stukjes ging schrijven het was meer een kwestie van opschrijven wat de juf wilde dat ik opschreef buiten school om ben ik in de laatste klas van de basisschool begonnen met het schrijven van een boekje het ging over een haas die haas heette ooit heb ik een uitdraai van een stuk of 20 bladzijden gemaakt die bij mijn weten alleen mijn zus heeft gelezen ze vond het toen heel leuk en moedigde me aan er mee verder te gaan aan het begin van de middelbare school ben ik begonnen met het schrijven van krantjes die overigens maar een of twee bladzijden telden deze maakte ik samen met thom in de krantjes stonden fantasierijke verhalen over bekende mensen die gekke uitspraken deden en vreemde dingen onderna men ik heb daar veel plezier in gehad net als mijn gezinsleden die de krantjes lazen op een zeker moment zijn we opgehouden met het schrijven van krantjes misschien wel omdat we voor school steeds meer moesten gaan schrijven buiten school om schrijf ik tegenwoordig eigenlijk niets van betekenis date moet 5 vwo vgl 5 aso het proces wordt zichtbaar gemaakt door dat hij kiest welke tekst hij in zijn portfolio dat er meerdere versies van een tekst aan stopt als het gaat om een betoog kan hij wezig zijn tezamen met commentaar van bijvoorbeeld een recensie opnemen die hij al een klasgenoot of van de leerkracht op een eens heeft geschreven voor literatuur en die eerdere versie en de reflectie van de leerling voldoet aan de criteria die gesteld zijn voor met betrekking tot wijzigingen die hij in zijn deze opdracht ook kan hij een betoog eerste versie gaat aanbrengen ook kan er opnemen dat hij voor het vak economie een kort verslag van gesprekken over de heeft geschreven of voor levensbeschouwe geschreven tekst in het portfolio voorko lijke vorming maar natuurlijk kan de leerling men ook de opdracht uit het schoolboek maken het feit dat hij een keuze heeft betekent in de eigen inbreng die

een leerling heeft in ieder geval dat hij moet nadenken over wat het vullen van zijn portfolio kan inhouden hij in zijn portfolio stopt juli 2011 nummer 5 40e jaargang 246 praktijkvoorbeeld 1 een leerkracht monique gaf de opdracht om een beschouwing op te nemen in het schrijfdossier de leerlingen mochten kiezen of ze een tekst wilden gebruiken die ze geschreven hadden voor een ander vak of de opdracht uit het schoolboek nederlands maken het resultaat was dat een groot aantal leerlingen aan de slag ging met teksten die ze geschreven hadden voor culturele en kunstzinnige vorming ckv en met teksten die ze geschreven hadden voor het vak geschiedenis we zagen dat de leerlingen in de les nederlands reflecteerden op teksten die ze al hadden gemaakt en dat ze probeerden om betekenis te geven aan begrippen als betogend en beschouwend de opdracht werkte reflectie op tekstgenres in de hand de leerlingen vonden de opdracht motiverend en de leerkracht was verheugd en verbaasd over de manier waarop de leerlingen met deze opdracht aan de slag gingen beoordeling samenwerken bij schrijven bij het dossier bestaat de beoordeling mini het samenwerken van leerlingen kan bij maal uit het zogenaamde afvinken even voorbeeld plaatsvinden in een zogenaamd tuele schriftelijke feedback schrijverscollectief leerlingen werken aan leerlingen van de leerkracht en een grotere opdracht zoals een betoog tij kunnen werken eventueel ook van mede denst het proces kan de leerling zo nu en aan hun eigen leerlingen bij het portfo dan overleggen met de andere leden van leerpunten lio is er ook sprake van het zijn groepje vragen die hij dan bespreekt bijvoorbeeld een bespreken van de voort met zijn collega s kunnen zijn wat vind je goede opbouw gang naast het schrijven van de hoofdgedachte die ik heb bedacht aanbrengen is ook de interactie over denk je dat ik voldoende argumenten heb of goed het schrijven en het schrijf verzameld wat vind je van mijn inleiding argumenteren proces van belang daarbij zo zijn de schrijvende leerlingen elkaars gaat het om interactie tus mee lezers sen leerlingen en om interactie tussen leerling en leerkracht de leer interessante experimenten met een andere ling werkt dan ook samen met een tot drie rol voor leerlingen bij leren schrijven worden medeleerlingen beschreven door beeke 2004 rijlaarsdam braaksma 2004a b van de ven 2003 en van de wiel van de ven 2003 40e jaargang nummer 5 juli 2011 247 schrijven van een betoog zoek een meelezer die je in alle fasen van je schrijfwerk kunt raadplegen en of je tekst laat lezen je gaat zelfstandig aan de slag met het schrijven van een betoog van mini maal 500 woorden over het onderwerp van je discussie je verwerkt daarin informatie die je uit minimaal drie artikelen haalt je kunt het stappenplan gebruiken zoals je dat in de eerste vier lessen hebt geleerd na maximaal vier lessen geef je je betoog aan je meelezer die er een commentaar bij schrijft je reageert op dit commentaar en je stelt vervolgens een herschrijfplan op daarna schrijf je je tweede definitieve versie als je je definitieve versie klaar hebt schrijf je een reflectieverslag in dit verslag kijk je terug op het proces van het schrijven van je betoog je denkt na over wat je hebt gedaan en hoe je dat hebt gedaan je gaat na wat je moeilijk vond wat je geleerd hebt wat je een volgende keer anders zou doen wat je er aan hebt om geleerd te hebben een betoog te schrijven enz n b zoals je weet wil ik hier geen oppervlakkig verslagje van lezen je moet echt goed nadenken over je leerproces leren reflecteren werken met een schrijf dossier of schri-

ijfportfolio in de les als leerlingen procesgericht leren schrijven moeten ze kunnen reflecteren hoe leren we gaan ervan uit dat je schrijven leert door leerlingen reflecteren leerlingen leren te doen en door erover te praten dat bete reflecteren door interactie met de leerkracht kent dat er bij schrijfflessen zowel door de en met medeleerlingen schrijverscollectie leerkracht als door de leerlingen over de ven meelezers tijdens alle fasen van het geschreven tekst tekstgedeelten wordt ge schrijven ten tweede door een logboek bij sproken naast het uitvoeren van de taak is te houden en balansverslagen te schrijven de reflectie op de geschreven tekst in ver daarnaast leren ze reflecteren door samen schillende stadia van het proces van belang met de leerkracht te werken aan eigen leer is er bijvoorbeeld een inleiding gemaakt punten zodat ze zich bewust zijn van wat laat die lezen aan een klasgenoot en be ze willen leren en wat de criteria zijn waar spreek of de inleiding pakkend genoeg is aan de tekst die ze schrijven moet voldoen ten slotte door teksten te gebruiken die bij bij het werken aan het schrijfdossier werken andere vakken zijn geschreven zodat de leerlingen veelal aan dezelfde opdrachten leerlingen de inhoud kunnen betrekken bij bij het werken aan het portfolio zie je de ontwikkeling van hun schrijfvaardigheid leerlingen aan verschillende schrijfproducten juli 2011 nummer 5 40e jaargang 248 werken tijdens de les ze kunnen daarbij leerkracht volgt wat er gebeurt zodat hij werken aan hun eigen leerpunten bijvoorbeeld daarop kan inspelen de leerling houdt beeld een goede opbouw aanbrenge of eventueel samen met zijn leerkracht zijn goed argumenteren in beide gevallen zie je eigen ontwikkeling bij de leerkracht coachend aan het werk hij loopt rond helpt gevraagd en ongevraagd geeft instructie als dat nodig is controleert de voortgang en bewaakt de kwaliteit sti schrijfdossier of muleert en daagt uit schrijfportfolio het dossier past bij leerkrachten die van mening zijn dat zij de verantwoordelijkheid meerwaarde van het dragen voor het schrijfproces en het leren schrijfportfolio van de leerling het schrijfportfolio gaat ervan uit dat er sprake is van een gedeelte met het schrijfportfolio wordt het schrijfpro verantwoordelijkheid ces transparant er is gemakkelijker de vin waarbij de leerling eige ger op te leggen waar het goed gaat en niet naar is van zijn portfolio doordat er een goed gaat en wat er nodig is om verbeterin en de leerkracht het leer inhoudelijke gen aan te brengen de ontwikkeling die de proces stimuleert door samenhang is met leerling op het gebied van schrijfvaardigheid dat er een inhoudelijke andere vakken doormaakt wordt duidelijker de beoorde samenhang is met andere zijn leerlingen ling verandert van een pseudo objectieve vakken zijn leerlingen vaak meer be oor deling naar een sub vaak meer gemotiveerd gemotiveerd om jectieve meting met een om de teksten te schrij de teksten te met het harde ondergrens ven ander zijds wordt schrijven schrijfportfolio schrijven bij de vakken wordt het doordat er meer gesprek meer gericht op schrijf schrijfproces ken zijn in de les is er min vaardigheid zodat er van transparant der tijd nodig voor correc beide kanten meer samenhang ontstaat als tie het nakijken gebeurt het schrijfdossier een invulling krijgt die lijkt in de schrijverscollectieven op het beschreven portfolio werkt het en in groepsgewijze sessies waarin de leer effectiever en motiverender voor zowel de lingen elkaars producten bekijken en de leerkracht als de leerlingen geppie bootsma algemeen pedagogisch studiecentrum aps g bootsma aps nl 40e jaargang num-

mer 5 juli 2011 249 noot 1 de leerkracht van dit praktijkvoorbeeld is lid van de expertisegroep nederlands in de tweede fase een samenwerkingsverband tussen de rijksuniversiteit groningen en het algemeen pedagogisch studiecentrum deze expertisegroep houdt zich bezig met de ontwikkeling van het schrijfvaardigheidsonderwijs en het schrijfportfolio bibliografie beeke d 2004 redactietje spelen in 5 havo observerend leren schrijven levende talen magazine 91 4 p 16 19 rijlaarsdam g braaksma m 2004a schrijven en leren schrijven vonk 33 3 p 3 15 zie ook elders in deze vonk nvdr rijlaarsdam g braaksma m 2004b schrijven en leren schrijven niet zelf doen maar observeren hoe anderen het doen levende talen magazine 91 3 p 17 21 van de ven p h 2003 o jee zes leerlingen vwo over schrijven moer 2003 1 p 12 18 van de wiel a m van de ven p h 2003 schrijven in het studiehuis moer 2003 1 p 3 11 juli 2011 nummer 5 40e jaargang 250 40e jaargang nummer 5 juli 2011